

Łódź, dnia 20.06.2023r.

Dr hab. n. o zdrowiu Ewa Borowiak
Zakład Pielęgniarstwa Zachowawczego
Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

OCENA

rozprawy doktorskiej Pani mgr Katarzyna Gryko
pt. „Postawy studentów Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku
wobec innych narodów i mniejszości”
przygotowanej pod kierunkiem
Prof. dr hab. n. med. Elżbiety Krajewskiej-Kułak

Podstawę formalną opracowania recenzji stanowi uchwała Senatu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku z dnia 30 maja 2023r. oraz prośba Dziekana Kolegium Nauk o Zdrowiu prof. dr hab. n. med. Sławomira J. Terlikowskiego o ocenę rozprawy doktorskiej.

Rozprawa doktorska Pani magister Katarzyny Gryko pt.: „Postawy studentów Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku wobec innych narodów i mniejszości” mieści się w obszarze zagadnień z zakresu nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu. Jest oparta o oryginalne badanie postaw tolerancji młodych ludzi studiujących na kierunkach medycznych w uczelni wyższej wobec innych narodów i mniejszości. Doktorantka uzyskała zgodę Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku (Uchwała nr R-I-002/255/2013 z dnia 23.05.2013r.). Wartość merytoryczną pracy oceniam bardzo wysoko.

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska liczy 260 stron tekstu. Dysertacja ma typowy układ. Praca składa się z części teoretycznej obejmującej cztery rozdziały, założeń i celów pracy, materiału i metod badań, prezentacji wyników z weryfikacją hipotez, kończących się dyskusją i wnioskami. Po spisie treści Autorka zamieściła wykaz skrótów. Tekst rozprawy zawiera spis 134 pozycji piśmiennictwa przedstawiających wyniki polskich i zagranicznych badań z ostatnich 10 lat. Pracę doktorską kończy streszczenie w języku polskim i angielskim, wykaz 110 tabel oraz aneks.

Wykaz skrótów obejmuje 13 pozycji. Niewątpliwie ułatwia on zapoznanie czytelnika z tematyką rozprawy. Jednak wydaje się, że alfabetyczne uporządkowanie wykazu byłoby większym wsparciem dla czytelnika.

Wstęp stanowi wystarczające teoretyczne wprowadzenie do problemu poruszanego w rozprawie. Pani magister Katarzyna Gryko przedstawiła w nim: charakterystykę mniejszości narodowych i etnicznych występujących w Polsce, przybliżyła wybrane aspekty stereotypizacji, stygmatyzacji i problemu dyskryminacji innych narodów oraz mniejszości a także podstawowe informacje o studentach zagranicznych studiujących na Uniwersytecie Medycznym w Białymstoku (UMB).

Doktorantka w pierwszym teoretycznym rozdziale zatytułowanym „Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce” przeprowadza analizę terminu mniejszości narodowej i etnicznej, trudności badania, aktów prawnych i danych statystycznych dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych. Rozdział drugi pt. „Wybrane aspekty stereotypizacji i stygmatyzacji” zawiera analizę pojęć: stygmat społeczny/stygmatyzacja, uprzedzenia, stereotypizacja i dyskryminacja. Jednocześnie Pani Magister w tej części pracy przedstawiła ich rodzaje, etapy oraz skutki. W kolejnym rozdziale poprzez analizę dokumentów prawnych, zjawiska rasizmu zostały przedstawione „Wybrane aspekty problemu dyskryminacji innych narodów oraz mniejszości”. Ostatni czwarty rozdział części teoretycznej pt. Informacje o studentach zagranicznych studiujących na Uniwersytecie Medycznym w Białymstoku dostarcza cennych informacji o umiędzynarodowienie procesu kształcenia na tej uczelni. Podsumowując, część teoretyczna napisana jest spójnie i stanowi bardzo dobre przygotowanie czytelnika do dalszej lektury.

Piąty rozdział dysertacji pt. „**Założenia i cel pracy**” zawiera problemy badawcze. Głównym celem badania była analiza postaw studentów Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku wobec innych narodów i mniejszości oraz studentów innych narodowości. Doktorantka dokonała trafnego wyboru oryginalnego problemu badawczego. Dodatkowo postawiła trzy cele szczegółowe (cytuję): sprawdzenie, czy są różnice:

- ✓ w postrzeganiu innych narodów i mniejszości w zależności od kierunku studiów oraz bycia studentem polskim lub zagranicznym
- ✓ w postrzeganiu studentów innych narodowości w zależności od kierunku studiów oraz bycia studentem polskim lub zagranicznym

oraz czy na powyższe mają wpływ reprezentowane zdolności empatyczne i poziom satysfakcji z życia.

Cele ogólne i szczegółowe zostały poprawnie sformułowane. Doktorantka dodatkowo postawiła czternaście pytań badawczych:

1. Czy studenci UMB uważają Polaków i siebie za naród tolerancyjni?
2. Czy studenci UMB uważają, że osoby mieszkające na stałe w Polsce, które nie są Polakami, powinny jak najszybciej przyjąć polską kulturę i język, jako własne?
3. Czy studenci UMB chcieliby mieć obcokrajowca za sąsiada w akademiku, kolegę na studiach, za partnera/współmałżonka, wykładowcę/asystenta lub za szefa?
4. Czy studenci UMB pomogliby osobie o innym kolorze skóry gdyby taka konieczność zaistniała?
5. Czy Polscy studenci uważają, że dobrze jest iż na UMB studiuje studenci zagraniczni, że jest im łatwiej studiować, że godnie reprezentują Uczelnię na zewnątrz, że są godnie traktowani przez polskich studentów i mają szansę pozyskać pracę w Polsce?
6. Czy studenci obcokrajowcy są zadowoleni ze studiowania w Polsce, jaki był powód wybrania UMB na miejsce studiów i czy poleciliby studia w UMB znajomym?
7. Jak oceniają studenci obcokrajowcy kontakty z polskimi studentami, wykładowcami, administracją Uczelni?
8. Jakie opinie od polskich studentów słyszeli najczęściej pod swoim adresem studenci obcokrajowcy?
9. Czy kiedykolwiek ze strony polskich studentów doszło do naruszenia nietykalności cielesnej studentów obcokrajowców lub/i poniżających zachowań wobec ich osoby?
10. Jaki poziom empatii i satysfakcji z życia mają studenci UMB?
11. Czy istnieje zależność pomiędzy preferowanymi opiniami studentów odnośnie badanych problemów a kierunkiem studiów?
12. Czy w grupie studentów polskich istnieje zależność pomiędzy prezentowanym poziomem empatii oraz satysfakcji z życia a przekonaniem, że Polacy są narodem tolerancyjnym i że tolerancyjność Polaków wzrasta?

13. Czy w grupie studentów polskich istnieje zależność pomiędzy prezentowanym poziomem empatii oraz satysfakcji z życia a przekonaniem, że dobrze jest iż na UMB studiują osoby z innych krajów i że studenci zagraniczni mają na UMB lepiej niż studenci z Polski?
14. Czy w grupie studentów polskich istnieje zależność pomiędzy prezentowanym poziomem empatii oraz satysfakcji z życia a przekonaniem, że studenci zagraniczni godnie reprezentują Uczelnię i że są godnie traktowani przez polskich studentów?

Jednocześnie w tej części dysertacji są ujęte następujące hipotezy badawczych:

1. Studenci UMB uważają Polaków i siebie za naród tolerancyjny.
2. Studenci UMB nie uważają, że osoby mieszkające na stałe w Polsce, które nie są Polakami, powinny jak najszybciej przyjąć polską kulturę i język jako własne.
3. Studenci UMB nie widzą przeszkód, aby mieć obcokrajowca za sąsiada w akademiku, kolegę na studiach, za partnera/współmałżonka, wykładowcę/asystenta lub za szefa.
4. Studenci UMB, gdyby zaistniała taka konieczność pomogliby osobie o innym kolorze skóry.
5. Studenci uważają, że dobrze jest iż na UMB studiują studenci zagraniczni, że reprezentują oni godnie Uczelnię na zewnątrz, są godnie traktowani przez polskich studentów, że mają szansę pozyskać pracę w Polsce i że nie mają innych przywilejów niż studenci z Polski.
6. Studenci zagraniczni studiujący na UMB są zadowoleni ze studiowania w Polsce i w UMB, powodem wyboru UMB była dobra opinia o tej Uczelni i poleciliby znajomym studia w UMB.
7. Studenci obcokrajowcy kontakty z polskimi studentami, wykładowcami, administracją Uczelni oceniają pozytywnie, nie słyszeli pod swoim adresem od polskich studentów wyzwisk, nigdy nie doznali naruszenia nietykalności cielesnej oraz nie odczuwali żadnych poniżających zachowań wobec ich osoby.
8. Studenci UMB mają wysoki poziom empatii i satysfakcji z życia.
9. Nie istnieje zależność pomiędzy preferowanymi opiniami studentów odnośnie badanych problemów a kierunkiem studiów.

10. Istnieje zależność pomiędzy prezentowanym poziomem empatii oraz satysfakcji z życia a przekonaniem, że Polacy są narodem tolerancyjnym i że tolerancyjność Polaków wzrasta.
11. W grupie studentów polskich istnieje zależność pomiędzy prezentowanym poziomem empatii oraz satysfakcji z życia a przekonaniem, że dobrze jest, iż na UMB studiują osoby z innych krajów, że studenci zagraniczni mają na UMB lepiej niż studenci z Polski, że godnie reprezentują Uczelnię i że są godnie traktowani przez polskich studentów.

Uważam, że cele pracy są bardzo ambitne i stanowią doskonały początek bardzo ciekawego projektu badawczego. W związku z tym, że tematem pracy doktorskiej były „Postawy studentów Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku wobec innych narodów i mniejszości” to cele szczegółowe w sposób oczywisty pogłębiają analizowane zagadnienie.

Nie mam uwag do części metodologicznej w odniesieniu do narzędzi badawczych stosowanych do oceny postaw studentów kierunków medycznych wobec innych narodów i mniejszości oraz studentów innych narodowości. Przedstawione badanie przeprowadzono metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem dwóch autorskich kwestionariuszy ankietowych (dla studentów polskich i zagranicznych) oraz dwóch narzędzi standaryzowanych (standaryzowanego Kwestionariusza Rozumienia Empatycznego Innych Ludzi - KRE i standaryzowanej Skala Satysfakcji z Życia – SWLS). Zastosowane narzędzia badawcze i jednocześnie dobór badanej grupy 1950 studentów polskich oraz 150 studentów zagranicznych z różnych kierunków medycznych uważam za celowe, trafne i wystarczające. Ankietowani zostali podzieleni ze względu na kierunek, wiek, płeć, miejsce zamieszkania i wyznanie.

Analiza statystyczna zawierała testy odpowiednio uzasadnione. Za istotne statystycznie uznano wyniki o współczynniku istotności $p = 0,05$. Wydaje się, że obecnie byłoby lepiej uznać wyniki istotne statystycznie o współczynniku istotności $p < 0,05$. Jednocześnie uważam, że zastosowane przez Doktorantkę metody, techniki i narzędzia badawcze pozwoliły na osiągnięcie postawionych celów.

W części badawczej Pani Katarzyna Gryko przedstawiła wyniki uzyskanych badań. Ten rozdział zawiera 131 stron. Wyniki zostały przedstawione bardzo skrupulatnie oraz w sposób uporządkowany. Zapoznanie się z otrzymanymi przez Doktorantkę wynikami ułatwia analiza tabel. Jednak część danych z tabel jest już ujęta

w tekście. Wydaje się, że zmniejszenie liczby tabel (105 tabel) w tej części i ograniczenie się do najważniejszych ułatwiłoby zapoznanie się z prezentowanymi wynikami pracy badawczej. Jednocześnie rozumiem, że rozległość obszaru badania powodowała zasadniczą trudność w tym zakresie. Doktorantka, pozyskane wyniki poddała analizie statystycznej wykorzystując adekwatne metody analizy i obliczeń. Wyniki analiz uznano za znamienne statystycznie przy wartości $p=0.05$. Pani Magister K. Gryko poprawnie zweryfikowała zakładane cele badawcze. Dodatkowo w rozdziale ósmym dokonała poprawnej weryfikacji wcześniej postawionych hipotez.

Dyskusja zawarta na 17 stronach została przeprowadzona poprawnie. W tym rozdziale Autorka omówiła uzyskane wyniki badań. Rozdział ten oceniam bardzo wysoko. Doktorantka trafnie zestawiała otrzymane wyniki z dostępnymi danymi prezentowanymi w piśmiennictwie. Dodatkowym atutem przedstawionej do oceny dysertacji jest część dyskusji dotycząca istotnego znaczenia stosunku polskich studentów do osób z innych narodowości, analizy czynników determinujących na określone postawy i ukazanie tolerancji, jak jednego z największych wyzwań współczesne świata. Forma dyskusji świadczy o dużej erudycji Autorki oraz o jej bardzo dobrym przygotowaniu z zakresu analizowanej problematyki. Doktorantka wykazała, że potrafi w oparciu o analizę najnowszego piśmiennictwa i wyniki własne zrealizować zaplanowane badanie naukowe i prawidłowo sformułować wnioski.

Wnioski są odzwierciedleniem celu pracy i są źródłem nowej ważnej wiedzy w zakresie nauk o zdrowiu. Doktorantka sformułowała osiem wniosków. Wszystkie są ważne i adekwatne do postawionych celów. Mają one dużą wartość praktyczną szczególnie dla nauk o zdrowiu. Powinny być wykorzystane przy organizacji procesu dydaktycznego na wszystkich kierunkach studiów.

Piśmiennictwo liczy 134 pozycji zarówno w języku polskim oraz angielskim i zostało dobrane w sposób właściwy.

Streszczenia w języku polskim i angielskim w sposób przejrzysty informują czytelnika o istocie pracy.

Doktorantka w pracy wykazała się poprawnością redakcyjno-językową, opanowaniem techniki pisania, sporządzaniem przypisów, tabel, wykresów i bibliografii. W pracy zauważyłam pojedyncze błędy głównie edytorskie, które należy poprawić przed publikacją. Jednocześnie drobne błędy i moje nieliczne powyższe

krytyczne uwagi nie obniżają wartości pracy. Praca jest nowatorska, bardzo ciekawa i potrzebna a otrzymane wyniki powinny zostać opublikowane.

W podsumowaniu stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Katarzyny Gryko spełnia wszystkie wymogi ustawowe stawiane rozprawie doktorskiej. Doktorantka wykazała się umiejętnością planowania i prowadzenia badań naukowych, znajomością wiedzy o badanym przedmiocie, oraz przeprowadziła poprawnie rozumowanie naukowe.

W oparciu o powyższe zwracam się do Wysokiego Senatu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku o dopuszczenie magister Katarzyny Gryko do dalszych etapów przewodu doktorskiego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu i jednocześnie wyróżnienie pracy.

dr hab. n. o zdrowiu Ewa Borowiak

Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Medyczny w Łodzi